

*delo
življenje*

8

REZULTATI POLLETNEGA POSLOVANJA PODJETJA

Po določenih Pravilnika o sestavljanju periodičnih obračunov, smo za I. polletje 1967 sestavili obračun poslovanja podjetja in prodajne mreže. Polég podatkov, ki jih vsebuje obrazec obračuna, seznanjemo člane kolektiva tudi s podatki iz poročila o poslovanju in delu posameznih služb podjetja.

Iz poročila kadrovske službe izhaja, da je v letošnjem I. poll. delalo v podjetju povprečno 354 moških in 479 žensk, v obratu Gorenja vas 19 moških in 84 žensk, v prodajni mreži pa 63 moških in 71 žensk.

Z navedenim številom delavcev smo proizvedli enako količino obutve kot v lanskem letu v I. polletju, vrednost proizvodnje pa je 12,5% večja. Na povečanje vrednosti je vplivalo posebno povečanje lastne cene ob začetku letošnjega leta. Z doseženo proizvodnjo smo dosegli 54,05% plana po količini in 49,32% po vrednosti. V prvem polletju se je proizvodnja borila z mnogimi težavami, zlasti zaradi nekvalitetnega materiala, pomanjkanja materiala in drugimi težavami, ki so često povzročale večji % nekvalitetne obutve: to velja zlasti za obutev, ki smo jo proizvedli za izvoz.

V I. poll. je bila prodaja obutve preko lastne prodajne mreže prav uspešna. Na zalogi v skladišču gotovih proizvodov je ostalo le nekaj več parov otroške zimske obutve, škornji iz izvoza in nekaj ostale obutve. Zaloge so se povečale za 13%. Ta procent pa ne pomeni povečanje po količini, pač pa je nastalo zaradi višje lastne cene proizvodov

Prodaja v izvoz je bila v I. poll. še kar ugodna. Največ obutve smo izvozili v vzhodne države. Plan izvoza smo izpolnili v višini 44% po količini in 35,7% po vrednosti. V II. poll. se bomo hitreje približevali izpolnitvi postavljenega plana, ker bo dinamika izvoza močnejša. V prvem polletju smo delali zlasti težko obutev na zalogo.

Zaloge v skladiščih materiala in gotovih proizvodov smo spremljali vse leto. Ob koncu junija smo ugotovili, da so se zaloge osnovnega materiala zmanjšale za 4,4%, zaloge pomožnega materiala pa povečale za 18%. Stenje skupnih zalog materiala je v procentu enako lanskoletnemu, kljub temu, da so se cene zlasti nekaterim osnovnim materialom povečale za cca 10%. To pomeni, da smo skupne zaloge po količini nekoliko zmanjšali. Kljub vsem prizadevanjem pa nismo uspeli še to, da bi zaloge hitreje obračali. Še vedno nam ležijo zaloge materialov v skladišču po 71 dni, preden jih porabimo v proizvodnji. Za današnje pogoje gospodarjenja je to še vse preveč dolgo obdobje. Na to so deloma vplivale tudi tržne prilike, ker še ni mogoče vseh materialov nabavljati, ko nastopi za to potreba v proizvodnji.

V prvih šestih mesecih smo dosegli za 2,91% višje osebne dohodke v primerjavi na celokupne lanska izplačila. Če pa primerjamo lansko in letošnje I. poll., pa smo povišali osebne dohodke za 10,2%. Tako povišanje OD je v skladu z doseženimi uspehi v proizvodnji. Zaradi proizvodnje posebno težke obutve na zalogo, ti proizvodi še niso bili prodani in s tem so ostali nerealizirani tudi osebni dohodki. V II. polletju, ko bo dosežena realizacija večja, se bo oblikovala tudi večja masa za OD.

Podjetje je v letošnjem I. poll. doseglo enak celotni dohodek,

stroški pa so se povečali za oca 5%. Zato je tudi dohodek malenkostno manjši. Če bi ne ostalo tik pred koncem junija v neplačeni realizaciji okrog 200 milijonov, ki so nam jih dolgovali naši izvozniki, bi bil rezultat še ugodnejši.

Tudi prodajna mreža je dosegla glede na težke prodajne pogoje in ostale faktorje, ki niso vplivali pozitivno na prodajo, razmeroma dobre rezultate. Celotni dohodek je povečala za 5,2%, prav tako tudi poslovne stroške in za 3,3% dohodek prodajne mreže.

Z natančnejšimi podatki o poslovanju v polletju kolektiv obveščen preko drugih informacijskih sredstev. Ko smo zeključili I. polletje, smo ugotovili uspehe prizadevanja vsega kolektiva. Natančnejše ugotovitve so pokazale tudi na nekatere pomanjkljivosti, ki se v II. polletju ne bi smele več ponavljati. Člani kolektiva, ki delajo v proizvodnji, bi morali gledati, da bi proizvajali čim več kvalitetne obutve in bi s tem zmanjšali stroške škartov ter s tem pozitivno vplivali na večji dohodek, ostale strokovne službe bi tudi morale povečati svoje prizadevanje, vse z edinim ciljem doseči čimvečji dohodek ob manjših stroških poslovanja.

Albina Mošina

NAŠ IZVOZ

Ker smo kolektiv že seznanili z našimi letošnjimi povečanimi izvoznimi uspehi, bi na tem mestu pojasnili le nekaj dopolnilnih značilnosti, ki se odražajo pri prodaji naših izdelkov na inozemskih tržiščih.

V preteklih petih letih so bili v veljavi predpisi, da mora čevlarsko-usnjarska industrija sama ustvariti toliko deviz, kolikor jih potrebuje za kritje lastnega uvoza. Tovarne usnja so zaradi tega zahtevale od nas čimveč konvertibilnih valut za njihov uvoz surovih kož in nekaterih drugih materialov. Tako devizno samofinansiranje gospodarske panoge nam je narekovalo pospešeno prodajo čevljev v zahodne države, čeprav pri tem pogosto nismo dosegali niti lastne cene.

Po ukinitvi omenjenih predpisov smo se pri prodaji skušali preorientirati na take posle, ki podletju prinesejo potrebno dinarsko korist. Brez dinarskega uspešnega poslovanja ni primernih plač in ne skladov za razvoj podjetja.

Da bi lažje spremljali našo izvozno usmerjenost, bomo skušali prikazati, pri katerih poslih se da še zaslužiti:

Nabavna cena lahke obutve je v zahodnih državah izredno nizka. Kupci so nam pripravljani plačati le 85 - 90% naše lastne cene. Prodaja je možna torej le z občutno izgubo. Vprašali boste mogoče, zakaj pa Italijani izvažajo letno nad 20.000.000 parov čevljev, čeprav je obutev pri njih dražja kot pri nas? V odgovor bi navedli, da so Italijani uspeli svoje modne izdelke vrniti v prvo vrednostno skupino, dočim imajo Jugoslovanski čevlji kvečjemu poprečno oceno in s tem znatno nižjo prodajno ceno. Italijani pa ne prednjačijo samo z izredno bogato izbiro sodobne obutve, temveč so tudi v proizvodnji posebno elastični in pri-

Nekdo je vprašal duhovitega pisca Tristan Bernarda.

"Ali mi lahko pojasnite, kaj je kapital, a kaj delo?"

"Zelo rad," odgovori Bernard. "Posodite mi tisoč frankov - to je kapital."

"Dobro, kaj pa je delo?"

"No, delo je pa tisto, ker boste počeli, da boste dobili denar nazaj."

lagodljivi in imajo nižje zaščitne carine za njihovo blago.

Povsem drugačno stanje pa je pri prodaji lahke obutve v vzhodne države. Njihova industrija se omejuje le na proizvodnjo tipičnih masovnih modelov enostavnejše izvedbe, za zahtevnejše stranke pa nabavljajo obutev v inozemstvu. S temi državami poslujemo na bazi klirinških sporazumov ter državne delegacije sklepajo okvirne trgovske pogodbe z blagovnimi listami. S takim sporazumom je že določeno, kakšno količino obutve bo n.pr. SSSR nabavila v Jugoslaviji. Pojavlja se le še borba, katera kolekcija bo osvojena in kateri proizvajalec bo prejel večje naročilo. Cene so po navadi mikavne, serije velike in blago plačajo takoj po dobavi. Koga ne bi tak posel navdušil, posebno še, če so zaloge v domačih prodajalnah in v tovarniškem skladišču močno porastle? Za zaključek tega razglabljanja še to: Zakaj smo prevzeli naročilo predvsem za salonke? Dinar, zopet borba za izdatnejši dinar!

Kaj pa naši smučarski čevlji? Razmere so se občutno poslabšale, ker so cene v inozemstvu ostale skoraj nespremenjene, pri nas pa je proizvodna cena skokoma rastle in se je v nekaj letih povečala za cca 20%. Vzporodno s tem se je zmanjševal tudi naš dobiček, ki je prešel že v komercialno zgubo. Pa ne samo to. Neprijetna je tudi ugotovitev, da plasma šivenih smučarskih čevljev hitro pada, ker je tržišče osvojilo vulkanizirano, predvsem pa brizgano podplatno izdelavo. Če smo se hoteli zadržati na tržišču, smo morali globoko seči v žep in nabaviti drago opremo, čepram smo se zavedali visoke amortizacijske stopnje pri teh investicijah. Tudi tehnološki postopki in tipe čevljev so še v razvojni fazi ter nekateri strokovnjaki napovedujejo še nadaljne spremembe pri proizvodnji smučarskih

čevljev. Žal pa na take rezultate ne moremo več čakati, ker bi nas čas prehitel.

Jože Gantar

Opravičujemo se, da nam je pri slavnostni številki glasila izostal tale članek, katerega to pot objavljamo.

KAKO JE NASTALA IN SE RAZVIJALA NAŠA PRODAJNA MREŽA

Vrnimo se z mislimi v leto 1951, ko je skoraj prenehalo plansko razdeljevanje potrošnih artiklov ter so bili čevlji s 1. septembrom dani v prosto prodajo. Razdelilne postaje so takrat prenehale poslovati, trgovske podjetja pa so se le počasi ustanovljala in prilagojevala novim razmeram na trgu. V oskrbovanju potrošnikov je nastal prehodni zastoj in proizvajalna podjetja so se spraševala, kdo bo v bodoče odkupoval njihove izdelke.

V čevljarski stroki so iniciativo prevzele tovarne same in pričele ustanovljati lastne maloprodajne organizacije. To se odraža še sedaj, saj industrijske prodajalne plasirajo pri nas skoraj 80% obutve. Nasprotno temu pa je v zahodnih državah maloprodaja čevljev skoraj v celoti prepuščena trgovskim in ne industrijskim podjetjem.

Lete 1953 je tudi vodstvo naše tovarne spoznalo, da prehaja trgovina s čevlji izredno hitro v roke močnejših tovarn, ki s širjenjem prodajne mreže pojačujejo svoje položaje. Ali naj ostanemo prekrižanih rok in se omejimo na prodajo preko maloštevilnih trgovskih podjetij? Ali naj se za realizacijo proizvodnje poslužujemo prodajalen konkurenčnih podjetij? Odločitev ni bila lahka, ker so bila sredstva za samostojno razpolaganje in za investicije zelo majhna in niso zadoščala niti za

osnovno mehanizacijo proizvodnje. Ob spodbudni finančni pomoči okraja Kranj se je kolektiv odločil za vsestransko štednjo in omejevanje osebnih dohodkov, da bi prišel čimprej iz primitivne ročne proizvodnje in da bi se v prodaji osamosvojil. Kocka je padla in koncem leta 1953 smo odprli v Sarajevu našo prvo prodajalno.

Če hočemo imeti vsaj bežen vpogled v nadaljni razvoj naših trgovin, moramo vedeti za osnovne statistične podatke:

=====

ŠE TOLE V DOPOLNILO

15. aprila letos smo odprli prodajalno v Osijeku. Do konca leta pa bosta začeli poslovati še prodajalni v Zemunu in Nišu. Takrat se bo skupno število naših poslovalnic povečalo na 39.

Leto	Število prodajalen	Prodano v 000 parih	Prodano naših izdelkov v 000 parih	Promet v milijonih starih din
1953	1	1	1	4
1954	15	74	57	210
1955	15	200	119	528
1956	15	201	126	560
1957	16	251	153	733
1958	18	286	165	857
1959	21	349	186	1,081
1960	22	459	255	1,484
1961	27	502	321	1,676
1962	31	615	359	1,983
1963	32	674	358	2,451
1964	33	852	427	3,484
1965	36	914	482	4,485
1966	36	934	458	5,218

Naše prodajalne so doslej tako posredovale potrošnikom že skoraj 7 milijonov parov obutve. To pa ni majhna količina.

Kaj pa pomenijo gornje številke v jugoslovanskem merilu? Lani je naše tržišče kupilo nad 30 milj. parov usnjenih, gumijskih in drugih čevljev ter copat.

Jože Gantar

PROBLEMI NABAVNE SLUŽBE

Sodimo, da si večina bralcev ne more predstavljati, s kakšnimi problemi se mora nabavna služba dnevno ubadati, zato smo se odločili, da nekatere najbolj značilne probleme opišemo.

Težko nam je, kadar dobimo materialne potrebe s prekratnim dobavnim rokom, a še težje nam je,

kadar dobimo nalog, da moramo spremeniti naročila, katera smo že oddali dobaviteljem. Za osnovne surovine t.j. gornje in spodnje usnje, gumo in gumijske izdelke ter tudi za furniture dobimo materialne potrebe normalno med 15. in 20. v mesecu za naslednji mesec. Na prvi pogled je ta rok dosti dolg. Če pa upoštevamo, da moremo v tem času oprebiti vrsto poslov, bomo ugotovili, da je ta rok prekratek. Za artikle, ki se stalno uporabljajo,

že vemo, kje naj jih naročimo, da bo cena in kvaliteta za naše potrebe najbolj primerna. Za artikule, ki jih potrebujemo samo občasno, pa moramo iskati najugodnejšega ponudnika, kar traja precej časa, posebno še, če pri tem pazimo, da niso stroški raziskave tržišča previsoki. Ko uspemo dobiti dobavitelja blaga pod najugodnejšimi pogoji, navedno sklenemo z njim pogodbo, ki vsebuje vrsto blaga, količino, ceno, kvaliteto, dobavne in plačilne pogoje. Če je blago izdelano pravočasno in v ustrezni kvaliteti, je vse v redu in prev. Zelo pogosto pa se zgodi, da kvaliteta blaga ne ustreza naročilu. Včasih je blago neprimerne kvalitete/ pri gornjem usnju: plava lice, se rado trga, je pretirno ali premehko; blago ni ustrezne barve, je predebelo ali pretanko/. V takih primerih moramo poiskati drugega dobavitelja, ki sprejme naročila z novim dobavnim rokom. Med tem časom obstoječe zaloge poidejo. V hiši je polno pripomb na račun nabave, ki v takih primerih ni prav nič kriva. Marsikdo bi dejal, zakaj pa nabava nima stalno rezervnih količin. Pojasniti moramo, da so že obstoječe zaloge prevelike, glede na finančne /obratna/ sredstva podjetja. Če se bodo, kakor vse kaže, razmere na tržišču glede cskrbe zboljšale, bomo zaloge surovin lahko zmanjšali.

Preveč pogosto se dogaja, da moramo spreminjati dokončna naročila, ki smo jih bili že oddali dobaviteljem in to v času, ko je blago namenjeno za nas pri dobavitelju že v proizvodnji. Takšni primeri se najbolj pogosto dogajajo pri materialih z veličinskimi sortimenti /pete, gumijasti podplati, opetnice, parske škatle ali desetparski kartoni/ ali pri blagu, ki se naroča v dolžinah /vezalke, sadrge, in podobno/. Zato prosimo vse prizadete, ki sodelujejo pri zbiranju naročil, da nam dajejo točnejše materialne potrebe, katerih nam ne bi bilo treba več spreminjati.

V naslednji številki glasila bomo opisali nekaj najbolj značilnih primerov.

Delavci nabavne službe

ALI RES NASTOPAJO TEŽAVE PRI PLAČILU PRIVATNIH USLUG, PA ČE PRAV SO USLUGE KONKURENCNE IN KVALITETNE TER TERMINSKO ODGOVARJAJOČE ?

V letu 1966 smo imeli v podjetju več primerov, ko so posamezniki opravili določene naloge izven svojega delovnega mesta, bodisi delavci podjetja in tudi privatniki.

Pri samem izplačevanju ne nastopajo nobene težave. Delavcem izplačamo za privatne storitve zaslužek ob dvigu osebnih dohodkov, če je potrebno pa tudi iz blagajne podjetja.

Če so zneski večji je delavec dolžan odpreti žiro račun /v slučaju, če njegovi prejemki v enem letu presegajo 1.000,00 N Din letno/. Za nekatere delavce je to predstavljal določeno oviro, da bi čimprej dobili gotovino. V vseh slučajih smo posredovali pri delavcu kreditne banke, ki dela vsak četrtak v žireh, da so bili administrativni postopki pri odpiranju žiro računov čimprej izvršeni. Za vsako delo je naročnik del privatniku dolžan, da se z direktorjem podjetja dogovori glede pogojev izdelave. Na osnovi določenih pogojev izda kadrovska služba podjetja ustrezno pogodbo o delu. Če naročnik del /nabavna služba ali upravitelj osnovnih sredstev/ da vse potrebne podatke o ceni, roku izdelave, uporabi materiala, kadrovskemu oddelku in da je pogodba o delu izdana ob začetku del, potem se izplačilo ni nobenih ovir.

V letu 1966, ko je nabavni oddelk naročil izdelavo ščitnikov delavcem mehanične delavnice, pa je bilo pred izplačilom za izdelavo več vprašenj, ki jih je bilo tre-

ba prečistiti.

Nastalo je vprašanje, ali ni cena za par ščitnikov previsoka. Na to vprašanje je bilo dano pojasnilo, da delavci uporabljajo pri izdelavi odpadni material podjetja in da pri izdelavi porabijo več časa. Poleg tega delavcu v gotovini iz blagajne nismo mogli izplačati tako visokega zneska in je iskal drugih možnosti, končno pa je odprl žiro račun. Težave so nastale tudi ob podpisu pogodbe. Delavec je vztrajal na tem, da bo pričel z delom, ko bo podpisana pogodba, direktor podjetja pa zaradi nekaterih nejasnosti v določilih, pogodbe ni takoj podpisal.

Omenjeni problemi so nastopili v prvem primeru in največ prej, preden smo prejeli pogodbo dokončno v izplačilo. Ko so bila izdana navodila o postopku pri določitvi pogojev in sklepanju pogodbe, so te težave odpadle.

Albinca Možina

MOJE MISLI V ZVEZI Z IZDELAVO ŠČITNIKOV

Na željo uredniškega odbora dam svoja mišljenja v zvezi z nabavo in izdelavo ščitnikov, ker sem ščitnike minulo leto izdeloval tudi jaz s sodelavci v popoldanskem času. Cena ščitnikov je bila konkurenčna, dobava istih pa po zaželenih rokih.

Ker se gojzerji še izdelujejo, rabijo ščitnike v proizvodnji tudi v letošnjem letu. Delavci mehanične smo bili pripravljene iste izdelovati kakor minulo leto. Ker pa se odgovorni niso odločili, da bi ščitnike izdelovali domači delavci, so iskali drugega cenejšega ponudnika. Prepričan sem, da smo bili mi najc-

nejši in da so morali biti drugi vzroki, da ščitnikov nismo smeli izdelovati doma.

Lansko leto smo izdelali približno 9.000 parov ščitnikov. Cena za par je bila 160.-SD, če smo pločevino kupili sami, če pa smo pločevino dobili od podjetja, pa je cena padla na 140.-SD, v zadnji seriji pa celo na 130.-SD. Od te vsote sem plačal 20% raznih prispevkov, tako, da sem prejel za en par izdelanih ščitnikov od 100 do 110.-S din.

Povedati moram tudi to, da dekapi-rano pločevino izdelujejo v jese-niški železarni in jo tudi izva-žamo. Tako trditve nabave glede tega niso utemeljene.

Jože Poljanšek

JEKLENI ŠČITNIKI IN NJIHOVI DOBAVNI ROKI

Prva naročila od kupca, ki zahteva na specialnih smučarskih čevljih ščitnike smo prejeli 11.3.1967. Nabavni oddelek je prejel že 16.3.1967 potrebe za 2.130 parov ščitnikov za prste in 660 parov ščitnikov za pete. Razvojni sektor je v teku enega meseca pripravil nove vzorce šablon, katere smo prejeli 13.4.1967 in takoj oddali nabavnemu oddelku okvirne potrebe in šablone. To pomeni, da je nabavna služba že 16.3.1967 imela naročilo za ščitnike. Pred 11.3.1967 pa nismo imeli nobenega naročila.

Tone Oblak

OPOMBA UREDNIŠTVA

Na vprašanje delavke, zakaj manjka ščitnikov, postavljeni v 6 številki našega glasila, smo prejeli več odgovorov. Vse smo objavili nepopravljene. Upamo, da so z vseh strani dovolj pojasnjeni vzroki, ki so vodili v nastali položaj v proizvodnji. S temi odgovori je ta zadeva končena.

KADROVSKE NOVICE

Če bi vam sporočala samo tiste novice, ki nastajajo v skupnem številu zaposlenih, potem bi vam napisala približno vsak mesec enako številko. Tudi v tem mesecu je bilo vseh zaposlenih 1070.

V mesecu juliju sta bila sprejeta na delo za določen čas v montažo lahke obutve Žakelj Metod in Tavčar Cveto. Iz obrata Gorenja vas je bila premeščena v montažo lahke obutve delavka Alič Cilka. V obratu Gorenja vas nismo zaposlili novih delavcev. Na željo delavk Martinčič Marije in Mrak Marije sta bili le-ti premeščeni iz našega obrata v obrat Alpina Gorenja vas.

V mesecu juliju je prenehalo delovno razmerje Eržen Alojzu po sklepu DS zaradi kršitve delovnih dolžnosti. Dolenc Ljudmila in Pivk Pavla sta po lastni želji prekinili delo, prav tako tudi Langus Jožica iz obrata Gorenja vas.

Volf Miroslava je dopolnila 30 let delovne dobe in odšla v zasluzeni pokoj.

Naša prodajna organizacija je v tem mesecu zaposlila 4 prodajalke, ki so se izučile tega poklica v naših prodajalnah v Celju, Kranju in Mariboru. V prodajalni Ijubljana II. sta nastopila delo Mlinar Franci in Pečelin Adolf, ki sta v juniju končala šolanje v Izobraževalnem centru čevljarjev Žiri. Delovno razmerje je prenehalo samo prodajalke Šober Boženi po njeni želji.

Z navedenimi osebnimi spremembami imamo zaposlenih v

Alpini, obrat Žiri 827 delavcev
Alpini, obrat Gorenja vas 103 delavce,
Alpini, prodajna organizac. 140 delavcev.

Skupaj torej 1070 delavcev

Angelca Filipič

Šolanje so končali:

Milan Močnik na Čevljarski strokovni šoli v Pirmasensu.

Marija Naglič na Srednji tehnični čevljarski šoli v Kranju.

Poročili so se:

Vehar Zdravko in Horvat-Vehar Anica, Slašica Firšt-Gantar, Majda Senekovič-Logar.

Čestitamo!

Pred dnevi /8. avgusta/ je umrl upokojenec Alpine Jernej Podobnik.

Naše sožalje!

PRIPOMBE-VPRAŠANJA-ODGOVORI

Tovarišica urednica!

Kombi imamo nov, tako vsaj sem slišal, videl ga še nisem. Sedaj me pa zanima, kam boste dali ta starega?

Janez

Gotovo prodali najboljšemu ponudniku.

Spoštovana urednica!

Močno me zanima, če boste letos še jemali kaj delavcev ali delavk v tovarno in kakšne pogoje postavljate prosilcem.

Nekvalificirana delavka

Trenutno ni izgledov. Zaposlovanje novih delavcev zavisi od situacije na trgu in izvoznih naročil. Pogoje, ki jih bomo postavljali bodo odvisni od potreb, ki se bodo pokazale.

Prodam motorno kolo "PUCH" 175 cm³

Aleksander Pivk, Podgora

ŽIROVSKA KOTLINA IN NJEN OBOD

Oglejmo si zdaj nekaj žirovskih zanimivosti! Na Dobračevi opozarja spomenik borcev za svobodo, izdelan iz hotaveljskega marmora, na žirovsko hajko l. 1943, ko se je iz obroča prebil bataljon Prešernove brigade. Ob cesti je gostilna Pri županu. Cerkev na bregu ima lepe "zlate" oltarje, ki so delo Facijev iz Polhovega Gradca; ob cerkvi je žirovsko pokopališče. Blizu tam ima svojo hišo Janez Sedej, slikar samouk, brat akademskega slikarja Maksima Sedeja, ki je tudi žirovski rojak. V žireh je še nekaj drugih slikarjev - samoukov, tako da žiri spominjajo na hrvaške Hlebine, kjer je cela skupina slikarjev - kmetov. Do mizerskega podjetja je speljan rokav Rokolščice, ki teče izpod žirovskega vrha in so ji pred kratkim v dolnjem toku strugo obzidali in prestavili, da teče kar v Soro, medtem ko se je prej izlivala v Račevo.

Staro vas loči Račevo od Žirov. K njej spadajo tovarna Alpina, tkalnica trakov, zdravstveni dom, dvorana Partizana in sindikalna dvorana ter gostilna Sora, ki opravlja tudi turistično informativno službo. Na Žekljevi hiši št. 107 je vzdana plošča v spomin, da je bilo tam zatočišče partizanov in so trije sinovi padli v borbah. Iz Stare vasi so markirane poti na Mrzli vrh /1 uro 40 min./, Sivko /1 uro 50 min./ in Praprotno brdo /1 uro 55 min./.

Žiri so postavljene v ožji južni del kotline in so njeno najznačilnejše naselje. Sora jih deli v dva dela. Na njenem desnem bregu je trg s postajo avtobusnih prog. Obdajajo ga velike dvostolpna cerkev, ob njej spomenik padlim v prvi svetovni vojni, gostilna Katrnik s prenočišči in gostilna pri Lipetu, pošta, malo vstran pa stoji nova stavba osemletke. Mogočno

cerkev so postavili pred prvo svetovno vojno na samem med obe-ma deloma vasi, nakar so v njeni bližini sezidali več novih hiš. Starejši del vasi stoji med Soro in Osojnico in je pomaknjen v klanec idrijske ceste pod žirkom. Od te se cepi cesta v Rovte in Logatec. Nekatero stare hiše so lep primer cerkljansko-loškega tipa. Iz Žirov vodijo markirane planinske poti čez Goropeke na Vrh nad Rovtami /2 uri/, na Goli vrh, na Mrzli vrh in Sivko.

Nova vas je raztegnjena po desnem bregu Račeve ob cesti proti Smrečju. Njeno ime se ozira na sosednjo Staro vas, ki se ji na ravnici približuje.

Na zahodnem kraju žirovske kotline stoji, ločena od ostalih naselij, vas Ledinica. Pred poplavami je umaknjena na apnenčasti pomol nad reko Soro. Izmed smrečja glada cerkveni zvonik. Spominska plošča na hiši Tomaža Mravljeta pripoveduje, da so bile tam l. 1943 prve volitve v narodnoosvobodilne odbore.

Žirovsko kotlinico obdaja hribovje, ki je v severnih delih zgrajeno iz starejših kamenin - karbonskih skrilavcev in permskih peščenjakov, v južnih pa iz triadnih apnencev in dolomitov. V enolični žirovski vrh, ki se dviga na vzhodu, so potoki zajedli vzporedno tekoče grape. Po policeh in zaobljenem slemenu so raztresene samotne kmetije. Kmetije v zahodnem in južnem delu tvorijo vas žirovski vrh, ki upravno spada pod žiri in zdaj z njimi vred pod Logatec ter številčno prekaša tisti del, ki teži h Gorenji vasi in spada v loško občino /Glej poglavje Dolina Brebovnica!/. Za posebno naselje velja Zabrežnik, ki je pomaknjen na severozahodni obronek nad Selom.

Ob žirovskem vrhu se iz Nove vasi vleče v peščenjakasto hribovje dolina Račeve. Potok priteka izpod vrha in dobiva z desne več grap. Po desnem bregu so raztresene domačije vasi Račeve. Račevo

so naselili proti koncu prve kolonizacije v 14. stoletju, spada pa je v županijo Hlevni vrh. Zaradi bližine Žirov, kamor hodijo ljudje na delo, je tudi ta vas v zadnjih časih številčno zelo napredovala. Ob Račevi je predvidena cesta, ki je v gornjem delu mimo majhnega Račevskega jezera proti Smrečju že izdelana. V Urbančkovem kamnalomu je dr. Ramovš ugotovil med apnencem perm-sko plast z gomolji žvepla, ki je nastalo po delovanju žvepl-nih bakterij.

Zahodno obrobje Žirovske kotline tvori široko sleme, ki se na nasprotni strani strmo spušča v dolino Idrijce. Pred ledeno dobo so ga vode uravnale v položne hrbte in kopaste vrhove, od katerih najvišji še presega 1000 m. Iz Žirovske kotline se odsekano dvigujejo pobočja Mrzlega vrha, pokritega s senošetmi in krpami gozdov. Proti Sovodnjici se nadaljuje v planotaste pōmole Krenjskega brda in Koprivnika, v južnem delu moli nad Žirmi pomol razglednega Žirka. Vrhnji deli so tako plečato zaobljeni, da so skoro povsod obdelani in so kmetije postavljene prav do kopastih vrhov. Obdelane so tudi pobočne terase, ki so proti vrhu obsežnejše kot ob vznožju. Nekateri domačije obstajajo že od prve naselitve v 14. stoletju večina jih pa izvira iz dobe druge kolonizacije v 16. stoletju. Idrija je posegala s svojimi vplivi tostran razvodja in spada več naselij iz porečja Sore pod idrijsko občino. K Žirem spadajo: del Koprivnika, Jarčja dolina, ki je raztresena po gornjem delu Dovcarske grape in po prisojnim bregu nad njo, ter Breznica pod Žirkom. Koprivnik in Jarčja dolina sta bila od 1. 1943 dalje pomembno zatočišče partizanov in sedež raznih partizanskih forumov. Na Mrzlem vrhu se je Prešernova brigada 1. 1944 bojevala z Nemci, četniki in belogardisti. Sosednje vasi Korita, Žirovske Krnice in Iedi-

ne z bližnjimi zaselki, ki so bile za časa loškega gospostva v Žirovski županiji, spadajo zdaj k Idriji. Ledine leže na planotistem hrbtu severno od Razpotja. Nad njimi se dviga zložen hrib Sivka /969 m/, kjer je bivši italijanski bunker preurejen za pleninsko zavetišče.

Idrijska cesta gre iz Žirov v dolino Osojnice. Ob njej je bila do osvoboditve carinarnica. Vasica Osojnica je po ukinitvi meje spet pripadla Žirovski občini. Cesta se nad sklepom doline vzpenja na široko sleme pri zaselku Govejku in se po robu sosednje Žirovske grape bliža Razpotju, kjer je v višini 704 m razvodje med Črnim in Jadranskim morjem; od tam se v vijugah spušča skoro 400 m globoko in po 13 km od Žirov doseže dolino Idrijce. Do sedaj tu čez ni nobene redne avtobusne zveze z Idrijo.

/Nadaljevanje prihodnjič/

=====

Mladina se je rada posmehovala Diogenu /mladina se torej v dveh tisočletjih ni bistveno pokvarila/, toda ta se je znal braniti. Ko sta dva mlečnozobca na cesti srečala modrijana v njegovi čudni opravi, je eden opozoril soseda: "Bodi previden, da te ta žival ne požre!" Diogen pa je pomirjevalno dejal: "Bodi brez skrbi, takšne zelenjave ne mara."

Diogen je živel zelo skromno: stanoval je v sodu. /Kljub temu svetlemu vzgledu stanovanjsko vprašanje še do danes ni rešeno, ne v Grčiji, ne kje drugod./ Rad je trdil: "Če lahko ješ zelje, se ti ni treba klanjati velikašem."

=====

3. tega meseca bi dopolnil 85 let pesnik in prevajavec Alojz Gradnik, tako pa ga je smrt prehitela za dvajset dni. Bil je izrazit lirik. Po njegovi liri zapete pesmi so ostale in bodo živele, zato objavljamo tudi mi tele verze v njegov spomin.

Č R V

V temni zemlji sem zaprt,
gadni, zadnji stvor narave,
brez imena in brez slave,
golokožen, gnusen, grd.

Kakor temni drug moj, krt,
lezem, zvijam se in rijem,
če zasiže luč, se skrijem -
vendar vsemu nosim smrt.

Vidiš ga, na gori, hrast?
Strele moč ga ne razkolje.
Ali jedro v njem je polje
mojih smrtonosnih brazd.

Vidiš nad glavo ta tram?
Moje tajno, varno delo
davno že je v njem začelo;
v prah ti skoro zrušim hram.

Seješ in sadiš? Poglej:
rože cvet na vrtu umira,
listje vene, steblo hira,
gnili plod odpada z vej.

Tudi ti boš moj mrlič.
Vse ponosne misli, sanje
ti izpraznim iz lobanje
in izpremenim te v nič.

V O M A M I

O, saj ne morem reči ti besede!
Če sem ti ko duhteča roža - vtrži!
Če sem ti kakor čaša vina - drži,
o drži me na ustih in me pij,
da zadnja keplja v tebi izkopni.

Ne misli na poznejše moje bede
in nič, prav nič naj te ne moti zdaj!
Potem? Potem le bodi brez srca,
potem me rožo z nogo poteptaj,
potem me česa prazno trešči v tle,
da v slast ti še črepinj bo žvenketanje.

Ker vem, da kot razbite tvoje sanje,
kot bolečina, kes in kot zločin,
bom vedno še hodila ti v spomin.

M A T E R I

1

Ti trudnotožna, tiha in trpeča
vse dni življenja in noči prečute,
Bogu vsa vdana, nemo govoreča
pri delu z njim vse ure in minute.

V naročje tvoje rož ni sula sreča:
pot trnja, muk in stisk in bede krute
hodila si kloneča in veneča,
ko darujoč se cvet rože osute.

Tvoj dedič sem, o mati, in ni srečno
življenje moje; senca sem telesa
in trhel plod le tvojega drevesa.

Senca živi samo, ko sonce sije
in plod odpade in samotni zgnije;
le, kar življenje novo da, je večno.

2

Iz srca tajnotemne globočine
si me pozvala in si rekla: "Bodi!"
In kaplja ena v večnosti posodi
puhtel v slepečih luči sem višine.

In videl sem, kje so življenja prodi
in da je kratka pot in da vse mine
in kratka slast in dolge bolečine
in da nikdo ne ubeži usodi.

In vprašal sem: "Čemu si me rodila?"
In sem skesan spoznaval, da od veka
vseh mater samo eden je obraz,

da si le dekla in vršiš ukaz,
ki ga je dala svetu slast in sila,
ko je spočela prvega človeka.

=====

DELO, ŽIVLJENJE je glasilo tovarne čevljev ALPINA ŽIRI. Ureja ga uredniški odbor: Konrad Peternelj, Jože Peternelj, Silva Burnik, Magda Čadež, Ernest Mlakar, Alfonz Zajec, odgovorni urednik, Majda Trček, glavni urednik.

Žiri, 15. avgusta 1967

=====

